

ADATTÁR

Adatok a torockói jobbáglázadások történetéhez

Egyetlen kis település írásos emlékeit az újrainduló Erdélyi Történelmi Adatoknak* mindjárt az első füzetében közzétenni a mai időben bizonyára fényűzésnek látszanék, ha ezek a szűk körben mozgó adatok az általános fejlődés megismeréséhez nem szolgálnának lényeges tanulságokkal. A makacsul újra és újra fellángoló torockói lázadások alábbi iratai azonban nem csupán e környezetétől meglehetősen elzárkózó városka multjának elgondolkoztató epizódjairól számolnak be. Egyszermind az erdélyi társadalomfejlődés még tisztázatlan, rejtett örvényeire is rávilágítanak. A torockói jobbágyok szabadságharcái helyi mozgalmak maradtak. Még a legközelebbi falvak népét sem tudták magukkal ragadni. Ennek ellenére a torockói földesurak és embereik között szinte félszázadonként kiújuló elkeseredett küzdelem háttérében mindig világosan felismerhetők az erdélyi társadalom fejlődését alakító általános erők. A torockóiak szabadságszeretete ugyanis érzékeny műszerként minden esetben reagált a fejedelmi társadalompolitika finom rezdüléseire. Közleményünkéből tehát a torockói eseményeken túl támpontok nyerhetők a fejedelmi Erdély társadalomfejlődése irányának meghatározásához. A névtelen erdélyi tömegek által napjainkig megtett utat, annak egyes állomásait rekonstruálni bizonyára olyan feladat, melynél sürgősebbet társadalomtörténeti kutatásunk keresve sem találhat. E sorokkal s alábbi közlésünkkel mi csupán azt szeretnők tudatosítani, hogy e fejlődés útja mennyire nem volt egyhangú, és e kutatások milyen lényeges eredményekkel kecsegtetnek.

A Torockón legkülönbözőbb események kapcsán váratlanul kirobbanó ellentéteket csak a kérdés gyökeréig hatolva érthetjük meg. Bár Torockó — 1291-ben megújított kiváltságlevele szerint — eredetileg a királynak közvetlenül alárendelt, független bányavároska volt, lakói a XV. századi oklevelekben már a Thorotzkay család joghatósága alá tartozó jobbágyokként szerepelnek.¹ Mivel a Thorotzkayak régi levéltára az 1514. évi felkeléskor elpusztult, nem állapítható meg, hogy e korábban jelentős privilégiumokkal rendelkező város mikor és hogyan alakult át jobbágy-közösséggé. Aligha tévedünk azonban, ha feltételezzük, hogy ez a metamorfózis a földesúri joghatóságnak Európa-szerte ebben az időben történő kifejlődésével párhuzamosan ment végbe. Torockót lakóinak bányászkodása III. Endre említett kiváltságlevelénél is fokozottabban segítette a felé a meglehetősen szabad életforma felé, mely a középkorvégi Magyarországon az oppidumok százaiiban kialakulóban

*E közlemény különlenyomatban a fenti című kiadványsorozatban jelenik meg. — L. még a különlenyomatban közölt Előszó-t.

¹ Jakó Zsigmond—Valentiny Antal, A torockószentgyörgyi Thorotzkay család levéltára: Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára 1. Kolozsvár, 1944.

volt. Torockó függetlenülésének ugyanis az új földesúri jogszemlélet szeghette útját, melynek az egész népes magyarországi paraszt-bérlő réteg áldozatul esett.² S amiként az 1514-ben kitört jobbágylázádnak éppen ezek a fejlődésükben visszavetett mezővárosok lettek a gócpontjai, vezetői pedig ugyanennek a társadalmi emelkedésében gátolt rétegnek a tagjai közül kerültek ki, ugyanúgy sodorta Torockó parasztbányász népét elvesztett jogainak tudata a felkelők oldalára. Amikor a keresztések Torockó várát ostrom alá fogták, a lakosság az erősséget kezükre játszotta át.³

Bár foglalkozásuk az uradalom többi jobbágy-községénél kedvezőbb életet biztosított számukra, helyzetük megváltozásába nem nyugodtak bele, hanem mindig készen állottak a földesúri terhek lerázására. Erre 1637-ben nyílt megint alkalmuk. Ekkor ugyanis vashányáik mellett ezüstöt és higanyt találtak. Mivel Bethlen Gábor reformjai óta a fejlődési kincstár élénken érdeklődött a bányaugy iránt, a torockóiak szerencsés felfedezésükből tőkét óhajtottak kovácsolni. Ezért a fejedelmet „azon Instaltak volna, hogy eő Nagysaga annak colalasaert eőket az Jobbagysagtól fel Szabadittana“.⁴ Azonban hiába állt unitárius hitsorsosuk, pókai Sárossy János fiscalis director, a torockóiak pártjára, Krakкаи Gergely, Ekárt Mihály és Tóth András vezetése alatti vállalkozásuk eredménytelen maradt.⁵ Torockó előtt, amikor földesuraival szembeszállt, bizonyosan voltak olyan példák, melyek azt bizonyították, hogy az államnak tett értékes gazdasági szolgálatokkal egész közösségek megjavíthatják társadalmi helyzetüket. I. Rákóczy György Bethlenéhez viszonyítva konzervatív politikája azonban már jóval kevesebb érzékkel rendelkezett a hagyományos kereteken túl jelentkező újszerű gazdasági előnyök felismerésére. A Rákóczyak korában az erdélyi társadalompolitika ismét visszakanyarodott a magyar fejlődés korábbi útjára, mely aszerint rangsorolta az egyes rétegeket, hogy az állam katonai terhei közül mennyit tudnak és akarnak magukra vállalni. A torockóiak tehát egy évtizeddel elkéstek, ezért törekvésüknek meg kellett akadni az új szemlélet gátjain.

A fejedelem valóban visszavonta a parasztnak tett ígérését és az új bányák kitermelését a Thorotzkayakra bízta. Ezenkívül a földesurak a felkelés miatt a várost perbefogták és elítélték. Torockó helyzetében tehát a várt javulás helyett súlyosbodás következett be. Különösen nagy, új megterhelést jelentett, hogy az ezüstabányát a vashányáknál követett korábbi gyakorlattól eltérően mintegy allodiumot, ingyenes robotmunkával tartoztak megművelni. Ráadásul még — bár egykorú vélemény szerint emiatt „ehel halva leszen az szegenysegh“ — az ezüstabánya a lakosság minden erőltetése ellenére alig hozott valami jöve-

² Borbély István regényes elképzelései (A régi Torockó. Kolozsvár, 1927.) a torockóiakat ért jogfosztásról történetileg igazolhatatlanok. Fenti hihetőbb magyarázatunk Mályusz Elemér, Az 1498. évi 41. törvénycikk: Száz. 1930: 809–39. tanulmányán alapul.

³ Jakó-Valentiny, i. m. 23.

⁴ Thorotzkay lt. 16/1.

⁵ Thorotzkay lt. 18/3, 6.

delmet.⁶ Jóllehet ennek oka az ezüsterek vékonysága és ritkasága volt, a megfélemlített torockóiak ebben mégis a rajtuk esett sérelem isteni megtorlását látták. Mikor Sárossy fiscalis director a bánya hanyag művelésének vádjával 1638-ban a Thorotzkayakat perbefogta, Zsakó Gergely így adta elő a lakosság véleményét: „...az szegenisegh valoban raita vagion az banianak mivelesen, az Urakis valoban szorgalmatoskodnak, de my aszt vettük okul, hogy Isten el veotte az aldast, hogy az szegeniseghnek nem fizetnek... szintén azon követ azon baniabol hozzak mostis, mint az eleot, de az Isten el veotte az aldast.”⁷

Az ezüstabánya megnyitása tehát végeredményben ugyanazt az újabb terhet, a robotot, hozta a torockóiak nyakába, mint amely az allodiumok növelésével a következő században a jobbágyság nagy tömegeinek életét olyan súlyossá tette. Érthető tehát, ha helyzetük megjavítására újból kísérletet tettek. 1658-ban, amikor a lengyelországi szerencsétlen hadjárat súlyos következményei az erdélyi államot alapjaiban meg-rázták, a torockóiak késznek nyilatkoztak személyenként hadbavonulni a szorongatott fejedelem segítségére, ha felszabadítja őket a jobbágyság alól. II. Rákóczy György ígéretet tett nekik erre vonatkozólag. Sőt amikor az események őt az ügyek intézésétől elsodorták, utódja, Barcsay Ákos is „assecuratioja mellett azt ígérte volt, hogy... maradjanak meg mostani állapotjukba, s ha Isten békességes esendességet ad, mindkét félt meghallgatván“ ügyüket eligazítja.⁸ Ennél alkalmasabb időt régi vágyuk megvalósítására a torockóiak nem is kaphattak volna. Ez az időszak volt ugyanis az, amikor a mindenfelől szorongatott, belső küzdelmektől elgyötört fejedelemség tömeges nemesítésekkel igyekezett a katonáskodó réteget növelni. Ekkor jutottak be tömegesen a nemes-ségbe a jobbágyság törekvőbb elemeiből kikerült félszabadok, libertinusok. Például így nyert nemességet egyszerre kétszáz kővárvidéki szabados-puskás.

A torockóiak törekvését ekkor égető állami szükséglet és a felszabadulásuktól hadi terheik könnyebbedését remélő aranyosszéki székelyek rokonszenve támogatta. Sokkal több eséllyel vették fel tehát a harcot, mint az előbbi két esetben. Úgy látszott, hogy az állam és a torockóiak érdeke találkozott és ebből megszületik a város szabadulása. Az alább közölt iratokból világosan kitűnik, hogy a három özvegy Thorotzkayné már maga is elveszettnek tartotta ügyét, amikor váratlan fordulat történt. 1659. március 14-én utolsó kísérletként mind a három özvegy személyesen megjelent a besztercei evangélikus nagytemplomban üléselőrendek előtt és igazát egy álló órán át fejtegette. E szokatlan lépés nem maradt hatás nélkül a rendekre, akik a torockóiak eljárását különben is földesúri szemüvegen át nézték. Mivel a régi szabadságukat bizonygató torockóiak érvelése a formai követelményeknek nem felelt meg, kérésüket a lényeg tárgyalása nélkül, külső szempontok alapján elutasították s ismét visszataszították őket a jobbágyságba. A fejedelem aztán — bár a tárgyalás menetéből kitűnik, hogy ő nem idegenkedett volna

⁶⁻⁷ Thorotzkay lt. 16/1.

⁸ EOE. XII, 179.

a torockóiak felszabadításától, — a rendek egyöntetű döntése előtt kénytelen volt meghajolni.⁹ Torockó tehát harmadszor is elveszítette harcát földesuraival szemben, annak ellenére, hogy felszabadítását most az állam érdeke megkívánta volna.

Az önálló fejedelemség bukását követő években, amikor a nagy átalakulás során mindenkinek a helyét az új rendben hosszú időre az döntötte el, hogy korábbi jogokra hivatkozva mit tudott magának ki-harcolni, a torockóiak ismét próbát tettek. 1699-ben a Diploma Leopoldinumnak arra a rendelkezésére hivatkozva, mely szerint a császár mindenkit megtart régi szabadságában, Alvinczi Péter ítélőmestertől engedélyt szereztek privilégiumuk felkutatására.¹⁰ Ettől kezdve ládájukban néhány oklevél konventi másolatával, lelkükben pedig annak az érzésnek állandóan maró mérges kígyójával, hogy elődeiket és őket ősi jo-gaikból igazságtalanul kisémmizték, hallgatva, de egyre türelmetlenebbül várták a leszámolás óráját. Ebben a feszültséggel teli légkörben történt, hogy ifj. Thorotzkay Péter 1702 elején tisztázatlan okból meg-gondolatlanul szolgálva elfogatta a torockói bírót. A felzúdult tömeg azonban közbelépett s a bányászlegények kiszabadították bírójukat. Ezzel a szemben álló felek között újból kitört a nyílt háborúság. A pa-rasztok mindenféle földesúri szolgálatot megtagadtak és egy akarattal kimondták, hogy míg célt nem érnek, nem hagyják el egymást.

Ekkor látszott aztán meg, hogy még az eredménytelen szabadság-harcok is mekkora erkölcsi tőkét jelentenek. Korábbi küzdelmeik tudata edzette őket hajthatatlanná. Ezért lett e lázadásuk mindegyik között a legmakacsabb. A békítésükre kiküldött bizottság előtt büszkén vall-ják: „ennek az Zendülésnek keszdői, szerzői, okai mü egész Varasostol Vagiunk kicsintől fogva nagyig“, mert „az Atyainktol is hallottuk, hogy szabad emberek voltak, azért cselekedtünk és ezért adott az egész varas kezét egymasnak, hogy egygyütt munkalkodgiuk ezen dolgott.“ Tettüket nem tolják senkire, hanem az igazságának tudatában lévő ember önérzeté-vel vállalják magukra a felelősséget. „Hallottuk — vallja Borbély János, — hogy az mü elejink is kezdettek volt keresni az mü szabadságunkat, ezért mü is arra valo nézve keszdettük ezen zendülest es dolgott... egész varasostol cselekedtünk, mas külső embert nem vettem eszemben, hogy munkalodta volna ezen dolgott.“¹¹ Hiába újította meg az országgyűlés az 1659. évi ítéletet, foganatosításáról a lakosok egyöntetű ellenállása követ-keztében szó sem lehetett. A helyzet egyre jobban elmérgesedett. Készek voltak az emberölésre, a fogság vállalására, semhogy engedjenek, mert tudták, hogy ha százat elfognak közülük, a többi továbbra is ellenáll.¹² Ismét akadt szövetségesük is. Most az udvari kamara Seeau-féle erdélyi bizottsága fogta pártjukat. Felszabadulásuk esetén ugyanis bányászko-dásuk jövedelmén a kincstárnak nem kellett volna a földesurakkal osz-

⁹ EOE. XII, 178—9.

¹⁰ Thorotzkay lt. 19/1.

¹¹ Thorotzkay lt. 19/1. A harmadik, huszonhetedik és huszonkilencedik tanú vallomásából.

¹² Thorotzkay lt. 19/4.

toznia. Az érdekeiket fenyegető közös veszély azonban a különben mindig viszálykodó Thorotzkayakat is egységbe kovácsolta. Előbb Rabutin császári főparancsnokhoz fordultak segítségért, majd pedig közmegegyezésből Thorotzkay Jánost felküldték az udvarba, hogy a torockóiak küldöttségének hatását ellensúlyozza.¹³ S mivel Bécsben a gubernium tájékoztatása alapján megijedtek, hogy a torockói eset, ha csak példásan meg nem torolják, általánosabb zavaroknak válhat kiinduló pontjává, a császár 1702 október végén elrendelte a lázadók megfenyítését, amennyiben másként nem megy, katonai erővel.

A további események részleteikben már csak a majdnem száz évvel később írásba foglalt, kissé kiszínezett helyi hagyományból tisztázhatók. Valószínű, hogy a lakosság a császári döntéssel is szembehelyezkedett. Rabutin német zsoldosai erre a lehető legkíméletlenebbül törték meg a felkelést. 1702. november 17-én meglepték a falut, a lakosságot behajtották a templom cintermébe, s Ekárt Andrást meg Szabó Gergelyt, a mozgalom két vezetőjét, ott az egész község színe előtt megkínózva felakasztották.¹⁴ Erre a többiek hűséget fogadtak földesuraiknak.

E véres események a torockóiakat hosszú időre megnémították s egyben véglegesen elrontották viszonyukat földesuraikkal. Kötelességüket ugyan immel-ámmal teljesítették, de „gyakran felrugták a munkát... mely mia rosszul is folyt az munka“. A robotoló bányászok nem csupán maguk alig dolgoztak valamit, hanem még a napszámosokat is lebeszélték a munkáról.¹⁵ Jóllehet egy 1782-ik évi vallatás szerint „az 1721-ben megkostolt veszedelmek íze“ még ekkor is szájukban volt és „VI-ik Károly császár által sokszori Földes Uraik ellen való rugódozásokért“ szentenciáztattak,¹⁶ az előttünk ismeretes adatok 1702—1782 között lezajlott újabb összeütközésekről nem szólnak. A fékentangra beszállásolt német katonaság jelenléte különben is lehetetlenné tett minden megmozdulást.¹⁷ Bár sérelmek földesuraik részéről bőven érték őket, egyre növekvő terheiket szó nélkül viselték. Az a dermedt tetszhalál, mely a XVIII. századi Erdélyt más vonatkozásban is jellemzi, a torockói lelkeken is úrrá lett. Csak amikor II. József trónra-

¹³ Thorotzkay lt. 19/6, 10, 11.

¹⁴ A Thorotzkay lt. 20/13 jelzete alatt található. 1796. évi vallatás 35. és 47. lapján a torockói unitárius egyház számadáskönyvéből származó alábbi kijegyzés olvasható: „Anno 1703. 29-a Novembris Torotzkonak jobb részét a Németek el égették és a Templomból is egy (jollehet vásott) Szőnyeget el vittének vagy el hasagatván, imitt amott el hánytának etc. Item: Ezen égés alkalmatosságával az Eneklő Székről egy kendő el vitetett etc.“ — A dátum pontatlansága miatt egyelőre nem dönthető el, hogy ez a feljegyzés az 1702. november 17-i eseményekre, vagy pedig 1704. március 15-re, amikor br. Tiede a kurucokkal tartó Torockót felégette, vonatkozatható. Vö. Orbán Balázs, A székelyföld leírása, Pest, 1871. V, 205.

¹⁵ Thorotzkay lt. 16/12, 21.

¹⁶ Thorotzkay lt. 20/4. jelzetű irata hetedik lapján.

¹⁷ EM. 1944 : 157—73 és ETF. 177. sz. E napló írója az 1782-ben kezdődő pereskedés egyik megindítója volt.

léptével szabadabb szelek kezdtek fujdogálni, éledt fel az emberekben Torockón a régi lázadó szellem.

Az a nagy átalakulás azonban, melyet a közel százados német uralom az erdélyi magatartásban okozott, még a torockóiak küzdelmén is meglátszik. Óvatosabbak és simábbak lettek. Nyoma sincs már korábbi bátor kiállásuknak. Amikor egyszer elszólják magukat, hogy „mi Bírakul okai nem leszünk annak, hogy a Nép kedvünk és akaratunk ellen a szükségtől kényszerítettén insolenskedik“, hosszú beadványban mosakodnak, hogy, nem igaz „mintha mi valami nagy lármára, vagy formális rebelliora készülnénk.“ Hiszen az olyan együgyű tanulatlan emberek, mint ők, nem is tudnak latinul. Ők tudatlanságukban mást értettek az insolenskedés alatt, mint amit az a szó valójában jelent.¹⁸ Nem merik kimondani, ami szívkön fekszik, mert megtanulták, hogy igazukhoz egyenes úton nem juthatnak. Ezért aztán ők jönnek zavarba, amikor nyíltan szemükbe mondják, hogy „a Torockzai Jobbágnak az Angyal se tölthetné kedvit, nekik Szabadság kellene“.¹⁹ A torockóiak is hozzá hasonultak ahhoz a minden bajt és problémát elkendőzni igyekvő világhoz, mely körülöttük a XVIII. század folyamán kialakult. Így aztán a korábbihoz hasonló nyílt kenyértörésre többé nem került sor. Szabadságukért azonban 1782-től kezdve tovább folytatták a harcot. Kérvényekkel ostromolták a hatóságokat s törekvésüknek a felvilágosodott értelmiségiek között itt is, ott is akadt pártfogója.

Helyzetük rendezésére jó alkalmat nyújtott a II. József császár által elrendelt úrbéri összeírás. Ennek során összes vitás kérdéseik felszínre kerültek. Először ekkor kezdtek hivatkozni III. Endre kiváltságlevelére. S hogy az abban foglalt kiváltságok részesévé lehessenek ettől kezdve hangsúlyozták ausztriai telepességüket. A XVIII. századi erdélyi állapotokra rendkívül jellemzően a torockóiak szabadságharcra a Habsburg-korszakban élettelen paragrafus-csépléssé és száraz jogvitává sekélyesedett. Ebben a szabályokhoz mereven ragaszkodó megkövesedett világban a városka helyzetének meghatározásában a tárgyalások során olyan külön elbírálást kívánó szempontok, amilyenekkel a fejedelemség idején találkoztunk, fel sem merülhettek. Az évtizedeken át tartó pereskedés lényegtelen, formális kérdések körül folyt, s egyik fél részéről sem szűkölködött kicsinyes prókatori fogásokban. A korszellem azonban már a torockóiaknak kedvezett. Teljes szabadságukat ugyan most sem érhatték el, de hosszas küzdelmekkel mégis sikerült maguknak olyan helyzetet teremteniök, mely a jobbágság tömegeiéhez képest kedvezőnek volt mondható.

Torockó esete nem egyedülálló. Igen sok más település is megvívta a maga harcát az újkorban egyre jobban feléje növekvő földesúri hatalommal. S éppen e küzdelem változatos eredményei bizonyítják, hogy a fejedelemségkori társadalom alakuló, élő szervezet volt, mely nem azonosítható a halott formák közé szorított XVIII. századival. Az

¹⁸ Thorotzkay It. 20/3.

¹⁹ Thorotzkay It. 20/5. jelzetű irata 39. lapján.

erőknek ezt a felszín alatt folyó finom játékát azonban csak úgy ismerhetjük meg, ha nem sajnáljuk a fáradságot a részletkutatóktól, a helyi adatok összegyűjtésétől és közlésétől.

*

Az alább közölt iratok mind a torockószentgyörgyi Thorotzkay családnak az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában őrzött levéltárából valók. A jelenlegi nehézségek miatt nem férhettünk hozzá az Országos Levéltár (Budapest) Thorotzkay irataihoz, valamint a Torockón esetleg fennmaradt forrásokhoz.

Az itt kiadandó forrásokban az eredeti szöveg hiányos vagy szokatlan központozásának helyesbítéseként a * vesszőt, illetőleg pontosvesszőt, a ** pedig pontot jelöl.

1.

Torockószentgyörgy, 1637. augusztus 31.

*Ítélet a Thorotzkay család és Torockó lakói között
az ön- és ezüstbányák miatt támadt perben.*

Eredetije négy ívoldalon, kilenc gyűrűspeccéssel 18. csomó, 2. szám alatt.

Mi Losonczy Banphi Sigmond Nagifalun, Bwdeoskuti Sigmond Ipon Karazna uarmegieiben, Toldalaghi Ferencz Iklodon Doboka uarmegieiben, Swwki Pal Colosmegieiben, Konecz Pal uram Leorinczreuen Feieruarmegieiben, Jarai Marton és Jarai Istuan Also Jaraban, Colosuari Imre deak O-Tordan, Vice Ispania Torda uarmegieiben, Trauzner Istuan Hadreuen Tordauarmegienek eggik feo biraia, Komiathzegi Leorincz Komiathzegen es Frika Janos Also Jaraban uicé birak, megh irt Torda uarmegieiben lakok, Adgiuk emlekezetre es tuttara mindeneknek az kiknek illik, ez mi leuelünknek rendiben, hagi in hoc praesenti anno 1637 die ultima mensis Augusti mikoron uolnank Toroczkozentgeorgieon, meli vagon Tordauarmegieiben Kis Mihalinal ugi mint falus biro hazanal, es le ültünk uolna teorueni tenni, ugian ott eleo allanak eleoezor az Nemzetes Toroczka Lazlo, Istuan, Sigmond es Ianos Vramek, megh irt Zent Georgieon lakok ugi mint Actorok. Igi kezdek el eo kigielmek procuratorok Zlathari Istuan által acticickat az Toroczka biro, eskutt polgari, es az egez varos ellen, meli Toroczko uagion ugian Torda uarmegieiben.

Illien actiot institualunk az Incattus ellen, hagi noha az Incattusok ab antiquo in parentibus et praedecessoribus nostris et pie defunctis genitoribus nostris, s minekunkis ez Incattusok az regi boldogh zent kiralioknak collatioiokbol eoss Jobbagink, es eoss Jobbagiul zolgaltak, zolgalnakis. Isten utan otalmunk es conduiselesunk alat pacifice eltek az mi iozaginknak ususat es fructusat, realiter percipialtak, es nekünk tartozo keotelessegeketis paranczolatunk zerint praestaltak** mindaz által ez Incattusok megh nem emlekezuen, sem az eo keotelessegekreol, sem peniglen az mi Nemesi praerogatiuankat eleotteok nem uiseluen, in anno 1637 circa festum Petri et Pauli Apostolorum, minket az mi

Kigielmes Vrunk eo Nagisaga meltosagos zemelie eleott ez Incattusok aual vadoltak, hogi mi ez Incattusokat az Toroczkaí hatarunkon valo oon es ezüst baniaknak colalásatol veressel, eolessel, akasztással, niarso-lassal feniegettük es arcealtuk. Meli expositioikra az Incattusoknak az mi Kigielmes Vrunk minemw Mandatumot es protectiot adot legien, az parbol az teoruen megh erti, meli protectionalt az Incattusok sem az Varmegie tiztinek megh nem mutattak, sem minekunk nem attak kezunkben, hanem el titkoluan magoknal tartottak. Ez alat ismet ez Incattusok ez fen denotalt eztendeoben die 25 Julý uýabban ex praecon-cepta malitia eo Nagisaga eleott minket sinistre uadoltak, melire nezue eo Nagisaga a mi Kigielmes Vrunk minekunk ex superabundanti igen serio parancziolt, hogi az eo Nagisaga eleobbi parancziolattia ellen eoket megh ne karosicziuk. Keminý Indignatioiat eo Nagisaga ellenunk parancziolattiaban megis iratta, de euel sem gondoluan az Incattusok tertioýs eo Nagisagat megh talaltak es hatarunkat contra vim prohibitionis nostrae colalni igiekeztek ** colaltakis az on es ezüst keoueert az baniat, melinek cololasatol hogi mi ez Incattusokat el foghassuk megh engette uolt Vrunk eo Nagisaga. Meli ellenunk walo sok rendbeli sinistra expositioikkal es hatarunkat hatalmasul ualo elessel, es elle-nunk valo colalással magokat az mi Nemesi praerogatiuank es Juris-dictionk alol per tacitam et clandestinam rebellionem el akartak ide-geniteni regi eossünknek zent kiralioktol adatot, es rollok reank legi-time, Iure deuoluattatoth iozagunk romlásara, puztulasara et in con-temptam personarum nostrarum igiekeztek; seott urunknak eo Nagisa-ganak ez Incattusok azon keonieorgeottek es magokat arra promittal-tak, hogi eo Nagisaga engedgie megh nekik magok keoltsegen az baniat colalni es minden finum giria ezustert eo Nagisaga adgion tiz forintot, be adgiak az utan az eo Nagisaga kegielmes dispositioira bizuan az dolgot; meli miatt miczoda utolso fel haboritasa koeuetkezhetett volna szep iozagunknak és igazsaganak az teorueni megh itilheti. Meli czele-kedetekreol ez Incattusoknak literis de et super praemissis rebus emana-tis docealunk, es docealuan ez Incattusokat ugi mint az birot, cum iu-ratis ciuibus in amissione capitis et omnium bonorum, reliquos autem incolás in emenda capitis et amissione omnium bonorum kiuaníuk a Jure conuincaltatni tamquam contra iura nostra rebelles, et iura possessio-num nostrum turbatores etc. Vernes Gergelit, Kis Ekart alias Tamas Mihalt, Geondelj Palt, Kis Ekart Andrast, Sako Antalt kiuaníuk az teoruenjteleol feieken, iozagokon maradni.

Incattus respondet: az zegini Varos kigielmetekel nem perel mint Vrokkal. Actorok: contra mert mi perlünk. Incattusok: mi ugian nem perlunk. Actorok: contra, hat hadgiatok búneosse magatokat, uagi kerietek kigielmet. Az Incattusok az mi kigielmes Vrunknak protectio-nale mandatumauual akarjak uala az teoruenyt halasztani es tiltani, de abban nem paranczolt eo Nagisaga ugi hogi az dominus Actorok teor-ueni szerint ne procedalhassanak, seot az dominus actorok supplica-

tioikra eo Nagisaga kigielmesen illien walazt teot maga keze irasaua! Az mint exponaltak mi ugi paranczoltunk hogi ha ugi uolna, teorueniteol mi senkit nem otalmazhatunk, mindaz által nekunk ugi lazik akar mellik uýatt sereze is ember mind eoue, azokat kuleombenis rendbe hozhattiak; az mas dologhban semit sem ertunk; 20 Augusti anni 1637.

Deliberatum.

Miuel az mi Kigielmes Vrunk eo Nagisaga az teorueniteol senkit megh nem fogh, megh kell az Incattusoknak felelni. Az Incattusok harmadnapra feleleo napot kerenek. Actorok: Contra, nem lehet az dilatio, mert in prima instantia kellet uolna azt kiuanni, de postha-bealtad, sero; miuel leuleketis attal be magad mentsegedben ez okonis nem adatik dilatio. Incattus: nihil dicit contra. Actorok: mi megh bizonýitiuk ellenunk ualo hamis vadolasokat es titkon ualo praktikaikat.

Deliberatum.

Az actor adgia be bizonisagat, hasonlo keppen az Incattus ys, ha miuel tudgia magat menteni; az Actorok bizonisagokat be aduan, de az Incattusok in contrarium semit sem bizonýtanak.

Finalis Deliberatio.

Miuel az dominus Actorok elegendendo keppen ugi mint zaz negien emberrekel ugian Toroczkaikal uilagoson megh bizonýtak, hogi az Incattusok eo kigielmeket az mi kigielmes Vrunk eleot hamissan vadoltak, es eo kigielmek ellen titkon mas idegen emberrellis practicaltak az dominus actoroknak nemesi zabadsagok ellen, ** ezekert az czielekedetekert teczik az teorueninek hogi az kik ez meltatlan dologhnak es vadlasoknak okai és kezdeoi uoltak in amissione capitis et omnium bonorum conuincaltassanak, conuincaltatnakis, az teob warosi lakosok is miuel consentialtak ezekel, seorsim et singullatim in homagio [!] idest quadraginta florenis computando redimaliak magokat. Vernes Gergeli, Kis Ekart alias Tamas Mihali, Geondeolý Pal, Kis Ekart Andras, Sako Antal citatusok leuen nem comparealtak, ergo Juxta regulam Juris contra tacentes omnia iura clamant, ergo in acquisitione dominorum Actorum conuincaltatnak, meli teoruenýt irtunk fide nostra mediante. Datum in possessione praedicta Zent Georgi die et anno ut supra. Correcta per eosdem.

Franciscus Tholdalaghi m. p. [L. s.], Paulus Suki m. p. [L. s.], Paulus Konez m. p. [L. s.], Martinus Jaraý m. p. [L. s.], Stephanus Jarai m. p. [L. s.], Emericus Literatus m. p. [L. s.], Stephanus Trauzner m. p. [L. s.], Komiatzegi Leorincz m. p. [L. s.], Frika Janos m. p. [L. s.].

[Kivül] 1637. Az Thoroczkaik Jobbaginknak ellenünk ualo Lator-sagoknak finalis sententiaia.

2.

Gyulafehérvár, 1637 október 23.

A fejedelem és a Thorotzkay család között a torockói új ón- és ezüstbánya művelése felől kötött egyezség.

Hitelesítetlen fogalmazványa egy félív két lapján 1. csomó 26. szám alatt. Megerősítése a fejedelem 1. csomó 25. szám alatti latin nyelvű oklevelében.

Mű Toroczko Szent Geörgiön Thorda Varmegyében lako Thoroczkaý Laszlo, Toroczkaý Istuan, Thoroczkaý Sigmond, es Thoroczkaý Janos Adgiuk emlekezetre es bizonsagul ez mi leuelvnket: Hogy miuel az mi Thoroczko varossi Jobbagýnk hatarinkban elejteöl ffgua az Vass Bánýatt miueluen,¹ nem regen ez eleöt ualo napokban talaltanak valami fekete onas köorejs, az ki ualamený Ezvsteotis tartana, es annak magok fel szabadulassual ualo miuelesset sollicitálták magoknak az mi kegyelmes Urunktol, Feiedelmvnkteol, Tekintetes, es Meltosagos Rakoci Geörgy Isten kegyelmessegebeöl Erdely Orszaghnak Feiedelmiteöl, Magyar Orszagh reszeinek Urától, es Szekellyek Ispánnýától, nekvnk mindenekber. kegyelmes Urunktól, eö Nagyságától. De eö Nagysága az mű kegyelmes Urunk, mint igasságh szerető Feiedelem, nekvnkis alázatos keöniörgessvnket inkább megh tekintuen Jobbagýnknak Sollicitatioioknál, es magok hejában ualo igereteknel, azon Ezvsteös On keöues Bánýának miuelteteset reánk bizta, es hadta kegyelmesen. Mýs eggyezöo szabad io akaratbol, es eö Nagyságához tartozó alázatos engedelmessegvnkeööl, igertvk es keötöttvk erre magunkat eö Nagyságának, hogy tudni illik azon On keöues Ezvsteös Bánýát menteöl szorgalmatosban lehet, ollýan szorgalmatossaggal colaltattýuk, es ualameddigh az Ur Isten annak az Bánýának oly hasznát adgya, hogy Ezwsteöt, uagy Onath uehetnek belölle, mind addigh valamený ezvst es On leszen abbol az Bánýából, az io finum Ezvstnek minden eöteöd Giráhiát,² eö Nagyságának az mi kegyelmes Urunknak, es az eö Nagysága Fiscussának ingyen in prouentus Fiscales administrallýuk: Es igy minden Tiz Ghirából Niolz Ghira Ezüst maraduan fen, abbol az minden Tiz Ghirából fen marado Niolecz, Niolecz Ghira finum Ezvstbeöl esztendeöörvl esztendeöre nem többet, hanem az eö Nagysága kegyelmes annuentiaia szerint Negiuen Ghirát tartuan megh magunk szamara: az többit annakis az tiz Ghirabol megh marado Niolecz Niolecz Ghira finum Ezvstnek nem masuee, hanem az eö Nagysagha Tárházában administralliuuk es administraltattýuk minden fogyatkozás nelkeöl, tizenket Magyar forintert Ghiráyat. Fekete Onis ha mi leszen aztis azon szerint administrallýuk, es administráltattýuk eö Nagyságának Niolecz Magyar forintert Másáiát, az mint eö Nagysaghais, az mi kegyelmes Urunk assecurált kegyelmesen bennvnket, hogy az finum Ezvstnek Ghiráyátt tizenkett forinthon, az fekete Onnak Masaiat Niolecz forinthon be viteti. Mýs azert az minden tiz Ghi-

¹ 1291-ben kelt kiváltságlevelüket 1. Ub. I, 183. Vö. Wenzel Gusztáv, Magyarország bányászatának kritikai története. Bpest, 1880. 434.

² A 206–244 gr. között váltakozó márka XV. század végétől használatos magyar neve [Hóman Bálint, Magyar pénztörténet. Bpest, 1916. 46–7].

rából maradando Niolecz Ghira io finum Ezvstnek az magunk szamara ualo Negiuen Ghirakon kiueöl egeszlen az megh irt arron, az minden tiz Ghirabol ualo ket ket Ghira io finum Ezvstnek penigh ingyen ualo administrálássát fogadgyuk, es igerivk az mi kegyelmes Urunknak eö Nagysághának tartozo hitvnk, es kötelessegvnk szerint: az mellýeknek erössegere, es bizonságára, adtuk ez mi kezvnk irassa, es pecze tvnk alat ualo leuelvnet az mi kegyelmes Urunknak eö Nagysághának. Datum in Ciuitate Alba Julia, die Vigesima Tertia Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Septimo.

[Kívül:] 1637. Urunkal ö Nagysagaual ualo Contractusunknak pariaia, az masikia eö Nagysaganal maradot.

3.

Gyulafehérvár, 1637. október 26.

Fejedelmi rendelet Torockó lakóihoz, hogy az ön- és ezüstbányát földesuraik számára műveljék.

Eredetije egy félv egyik lapján, befüggesztett pecséttel 18. esomó 5. szám alatt. Szövegét kivonatossan közli Orbán B., i. m. V, 202.

Georgius Rakoci Dei gratia Princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc. Circumspecti, et Prouidi Nobis grati fauorem Nostrum: Az mint ennek előtte mind nektek iratot levelvnk s mind oda kvldeöt feö ember szolgánk, Nemzetes Vitezleö Balintjd Geörgy¹ által ertestekre adtunk uala, mostis akaránk tudositani: Mivel mi feoldes Uraitokkal Nemzetes Vitezleö Toroczkaý Lászlo, Istuan, Sigmond, es Janos hiueinkell, az Ezvsteös On bánýának miueltetese feleöl megh eggiezteönk, es azt az feöldes Uraknak engedtvk kegielmesen, bizonyos Okok, es modok alatt: Neknek igen erössen paranczolluik, hogy az mind egýeb dolgokban tartoztok engedelmesseggel az Uratoknak, ugý az Bánýának miuelisebennis igen io szo fogadok legýetek, es azt igen szorgalmatosson, hiuen, igazán miuellyetek, alnokság, es rauaszság dolgokban ne talaltassek, a mint immáris nemely uakmerö esztelen emberek, magunk szolgánk, es az Ispán eleöt zugalodtanak, nem jeöne teöb ezvst Torockorul Fejeruárra, auagy hogy be szakadna az Bánýa: Illýen uakmerö Czigánságh s gonosságh ne talaltassek bennetek, hanem menteöl nagýub szorgalmatossaggal lehet, Istennek tarto lelketek szerint ugý miuellyetek igazan az Bánýátt, mert ha zugalodastok szerint ualo gonossagban talaltatok akarmikoris, szabadsagott attunk az feöldes Uraknak, es magonkis minden segitseggel leszvnk gonossághtok ellen, es bizoniossok legýetek benne, hogy nem egýebbel, hanem az ollian gonossághert erdemlet halállal bvntettvnk minden keduezés nelkeöl. Secus nullo modo facturi Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Ciuitate Nostra Alba Iulia die Vigesima Sexta Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo septimo. G. Rákoey m. p. [L. s.] Martinus Markosffalui Secretarius m. p.

¹ Tövisi Bálintit György.

[Kívül:] Az öreg Rakoczi Giörgi leuele az Thoroczkaiknak szolo.
Die 26. Octobris Anno 1637.

4.

Gyulafehérvár, 1643. április 25.

*A fejedelem parancsa Thorotzkay Lászlóhoz, hogy elfogott bányászait
bocsássa szabadon.*

Eredetije egy félív egyik lapján, rányomott zárópecséttel 16. esomó
2. szám alatt.

Georgius Rakoci Dei gratia Princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Generose fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram. Vgy informaltatunk hogy az mely Banyaszok hüsegték Jozagaban Vjfalui¹ hatarban Porond banyat colaltanak, melynek perlustralasara Zalaknai Banya Praefectusunkatis küldöttük volt, miuel Isten utan szepen talaltak Aranyat, megh akartak volna ielenteni az Zalaknai Prefectusnak** melyet eszeben veuen hüseged utannok küldöt, es megh fogatuan, ez ideighis fogua tartya, s az banya felben aluan nem colallyak. Mely dologh miuel fiscusunknak nem keues karauat vagion, Hüsegednek igen serio parantzollyuk, ez Commissionkat veuen, az megh fogott Banyaszokat mindgiart boczatfassa el őket, s engedgyen szabad culturat mindenüt az hol arra való helyet lölnek, mert alioquin nehessegiunket veszi magara. Secus non facturi. Datum Albae Iuliae 25 Aprilis 1643. G. Rakoci m. p.

[Kívül:] Generoso Ladislao Thoroczkaei de Thoroczko Szent Georgy etc. fideli nobis dilecto. [Más kézzel:] Anno 1643 Die 26 Aprilis Exhibitae sunt mihi Literae Illustrissimi ac Celsissimi Domini Domini Principis nostri Clementissimi Albae Iuliae.

5.

H. n., 1659 elején.

*Thorotzkay Lászlóné emlékeztetője lázongó torockói jobbágyai elleni
perében ügyvédje számára.*

Fogalmazványa kis papírlapon 10. esomó 16. szám alatt.

Memoriale. Ha ugy vagyon az dologh, hogy Urunk ő Nagysaga az mü porontsolatunk utan, az melyet nekünk adot, hogy porontsolatot adot volna az Thoroczkaiknak, hogy fel üllyenek, ha Ebeni Istvan Uram, Ugron Andras Uram² supplicationmat ő Nagysaganak be nem aftak es töb bötsületes jo akaroinnakis teczik, supplicationmat kell bé adni mind az harmunknak nevel, hogy tekintse az Istent ő Nagysaga

¹ Ma Aranyoslonka ~ Lunca helység Torockótól nyugatra az Aranyos völgyében.

² Magyargyerőmonostori Ebeni István Kolozs-, majd Tordamegye főispánja, Szamosújvár és Várad kapitánya, fejedelmi tanácsos, családja utolsó tagja [Lázár Miklós, Erdély főispánjai. Száz. 1888: 515–6]. Ábránfalvi Ugron András abban az időben a fejedelemség főszámvevője [EOE. XII, 172, 258, 265, 276].

minden ok s mod nélkül jöszagunk el ne idegenedgyek töllünk; kiválkeppen az en állapotom tizenharom esztendőől fogva valo keserves arvasagomban feles gyermekimmel annyiban jutottam, hogy Isten lattja nem hogy negy lovasnak fizethetnek, de tsak kettőnek sem fizethetek**, az mely legh nagyob pedigh az kitől enis Isten utan nyugadalmat vartam volna erőtlen vensegemben, azis jöszágáért szeginy olyan iffiusagaban az szomoru rabsagra iutott vagy pedigh megh halalrais, mely tsak Isten titkaiban van.¹ Immar pedigh se jöszagom se az gyermekem nintsen, hanem tsak budoso vagyok. Ha ugyan ő Nagysaga semmilétképpen [!] kezünkbe nem ereszti Thoroczkot, hanem el viszi magaval, akar tsak lovasinkat, gyaloginkat engedné megh ő Nagysaga és keze irasaval erősitené megh, hogy ez utan ne lenne ismet, ha az Isten az üdőt le tsendesitené busulasunk. De ezek ugy legyenek, ha Istenfélő jo akaro Uraiméknak teczik, kiváltképpen gyermekinknek karokra nem leszen, mert mü százszor porontsollyukis, te [!] bizony az az hamis jöszagh nekünk gyalogot nem ád, mert tavaly sem ada. Szovalis kegyelmed edes Uram szollyon Uraméknak kiváltképpen en kepemben, miuel az Aszonyoknak akarattyat nem tudom, arra is reá kell vigyazni edes Uram, miuel most olyan dolgokis forgottak elé hogy Urunk ő Nagysaga nem engedheti Tanác z hire nélkül, ő kegyelmeknekis Supplicatiot kell be adni, ő kegyelmeknekis legyen kezek irasa nallunk. Thoroczkaj Laszloné.

6.

H. n. 1659. március 5. előtt.

Thorotzkay Zsigmond, László és János özvegyének torockói lázongó jobbágyaik ellen Barcsay fejedelemhez beadott kérvénye.

Eredetije negyedíven 18. csomó 4. szám alatt. Keltezésére nézve l. EOE, XII, 167.

Thoroczkaj Sigmondné, Thoroczkaj Lászlóné, es Thoroczkaj Janosné, Nagysagodnak alázatosan könyörögnek, Nyilván lehet Nagysagodnal Toroczkaj Jobbagyink ellenünk mint költenek fel, szabadsagot akarvan magoknak venni. Immar ugyan sok üdeokteől fogva semmi hasznokat nem vehettük, az teobb Jobbagyinkis tudvan hogi eg y igazsággal birattatnak vélek, (noha azok fel nem ültek) megis szolgálátunkra ele nem vehettük, aszt allattyak, hog y ha az Toroczkaiak szabadulhatnak eokis hasonlo szabadsagban maradnak. Igen alázatosan keonyeorgünk Nagysagodnak, mint Ke gyelmes Vrunknak, ilyen keserves meg bantodasunkra méltó tekinteti léven, akar nagysagod bölc z Tanác zival vegye igazitasban, akár az nemes országgal vetesse igazitasban, mivel ugi er tyük hogy eök mostanis azon volnának, hog y dolgok mostani Gyülesreolis haladekban menne, mert ha ug y lenne tellyesseggel el kellene miattok fogyatkoznunk. Kiert az Arvaknak Istene Nagysagodat boldog szerenczés hoszszu elettel meg aldg y a. N[agysagod] K[egyelmes] V[alaszat] V[arjuk].

¹ Thorotzkay Ferenc II. Rákóczy György lengyelországi szerencsétlen hadjárata alatt esett tatár fogságba. Vö. 7. sz.

[Hátán a fejedelem kezével:] Mint hogi privilegiumokat pretendaliak az Toroczkaik, az nemes orsági igazitia el.

7.

Beszterce, 1659. március 14.

Országgyűlési ítélet a földesuraik ellen felkelt torockóiak ügyében.

Eredetije egy fólióiv három lapján, befűggesztett peccéttel 19. csomó 5. szám alatt. Tartalmát magyar fordításban kivonatossan ismerteti Orbán B., i. m. V, 203–4.

Nos Achatius Barsai Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes Damus pro memoria per praesentes, quod cum nos in hoc Anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Nono, die vero decima quarta mensis Marti una cum fidelibus nostris Spectabilibus Magnificis et Generosis Georgio Banffi de Losonez Comite Comitatus Dobocensis Supremo, Consiliario nostro intimo, ac in Judiciis in persona nostra Praesidente, altero Magistro nostro Protonotario, Juratisque Assessoribus Tabulae nostrae Judiciariae ac universis Statibus et Ordinibus regni nostri Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in Generali Dominorum regnicolarum congregatione per nos in Civitatem nostram Bisztriciensem ad diem vigesimum sextum mensis Februarii proxime elapsi ex edicto nostro indicta, celebrata pro dirimendis et discutiendis publicis regni, insuper partium infrascriptarum negotiis seu causis pro tribunali consedissemus, extunc Egregius Martinus Sarpataki de eadem¹ penes Generosos Petrum Sigismundi, alterum Petrum et Michaelem Ladislai Toroczkaik de Toroczko Szent Georgy Generosorum quondam liberos, item Dominas Catharinam Banffi Losonczy praedicti Sigismundi ut et Mathiae itidem Susannam Tholdalagi Ladislai, similiter ut et Ladislai junioris ac Francisci in dira captivitate Tartarorum dicta Toroczko Szent Georgy Generosorum quondam Relictas viduas, constituti, necnon Barbaram Thorma Joannis Toroczkaik omnino de similiter Stephani in ipsius ipsorum propriis sed et liberorum eorundem praescriptorum tanquam tutrices naturales et legitimae ex praedictis ipsorum Dominis susceptos et procreatos ut Agentes et Supplices contra universos Incolas et Inhabitatores Possessionis Toroczko velut Renitentes et refractarios libellum Supplicem exhibuerunt et praesentaverunt super eo qualiter ipsi nescitur unde moti quibusque ad id inducti respectibus universae incolae et inhabitatores praefatae Possessionis Toroczko contra eosdem tanquam Dominos terrestres insurrexissent, eisque in pristino statu Jobbagonali in quo nati essent servire nollent, ea qua par est humilitate petentes * ut nos eandem causam secundum Deum et ejus justitiam revidere ac praenotatos universos

¹ Jónévű ügyvéd. Gr. Csáky István Nagy nevű sárpataki jobbágycsaládjából származik. Bár csak 1649-ben manumittálták, nemességet pedig 16 -ben szerzett, legmagasabb hivatalokra emelkedett s nagy birtokokat szerzett. Később ítélőmester lett [Genealogiai Füzetek 1906: 123–4].

renitentes tanquam Jobbagiones eorundem refractarios jure et justitia mediante in jugo Jobbagionali (ex quo videlicet sese excusserant) contineri facere dignaremur, ** his ita habitis dicti Agentes et Supplicantes per praefatum procuratorem contra annotatos refractarios non de necesse sed pro meliori esse literas quasdam Ludovici quondam divi Hungariae Regis Privilegiales, Donationales et Consensuales Bude die decimo proximo post festum beati Emerici Ducis et Confessoris in Anno Millesimo Quingentesimo Decimo Sexto¹ confectas et emanatas nostri exhiberi curassent in praesentia. Quibus manifeste id se se comprobare velle asseruissent* ut totalis etiam et integra Possessio Toroczko antenotata instar aliorum jurium Possessionum cum Jure Regio inclitae antiquissimaeque familiae Toroczkaianae data et collata foret, Jobbagionesque praemissi in statu plebeo servitia sua debita jobbagionalia et hactenus et semper Dominis suis terrestribus praestitissent.

Quibus exhibitis et allegatis ex adverso Egregius Stephanus Szombatfalvi de eadem² annotatorum renitentium et refractorium procurator, praemissis in primis quibusdam allegationibus et exceptionibus per nos jure mediante reiectis tandem respondit hoc modo: Quod principales sui propterea Dominis suis praespecificatis terrestribus servitia Jobbagionalia praestare nollent* quia nullum jus super eis dominis supplicantibus quaerulosis competeret, verum libertate Siculicali gaudentes progenitores ipsorum extitissent, in super certa et limitata tantum servitia praestare asseruissent, ** in hujusmodi allegationis ipsorum testimonium prodixerant quasdam literas partim in transumpto, partim vero ad literarum commissionem per Conventum Beatae Mariae Virginis de Colosmonostora extradatas, contra quas exhibitas dictorum supplicantium et quaerulantium procurator allegaverat, quod praefatis renitentibus refractariis eadem literae exhibitae minime suffragari [!] valerent, quoniam a memoria hominum nequaquam usi, sed semper in praemisso jugo Jobbagionali constituti fuissent ideo stare minime posse. Quibus sic ex utraque parte allegatis tandem Supplicatum extitit nobis ab ambarum partium procuratoribus per nos in praemissis juris aequitatem justitiaeque complementum partibus iisdem elargiri. Unde nos habito et assumpto praefatorum Praesidentis Magistrisque nostri Protonotarii ac Juratorum Assessorum Tabulae nostrae Judiciariae, Universorum item Statuum et Ordinum regni nostri Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum nobis cum in discussione et examine praesentis causae simul constitutorum et existentium consilio praematurato et sana Deliberatione Deliberavimus eomodo.

Quoniam propter modernam insurrectionem incolarum et inhabitatorum Possessionis Toroczko contra Dominos possessores in tanto disturbo factam eosdem Nos assecravimus, quod si a latere nostro et pro bono regni nostri defensioneque patriae singuli insurgerent, nullum in-

¹ Az oklevél helyes dátuma: *die dominico proximo* [Jakó-Valentiny, i. m. 23].

² A fejedelmi fiscus procuratora [Geneal. Füzt. 1905 : 27-8].

commodum a quopiam propterea patientur quin potius divina benignitate complacatis rebus patriae Nos productis ab ambabus partibus de jure producendis suo modo et ordine legitime transactioni et complationi partes easdem controvertentes demandari curabimus, Id circa Nos universi Status et Ordines trium nationum regni Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum, hoc pacto Deliberavimus* ut a Dominis terrestribus nullam injuriam nihilque mali patiantur propter hanc insurrectionem nec communiter nec vero privatim in personis aut rebus, sed factum hoc modernum ipsorum penitus in perpetuam amnistiam transeat, ita tamen ne in posterum simile quid intentare ausint vel praesumant, quem ad modum id ipsum pluribus etiam vicibus ante hoc eos acceptasse constat et certum est, atque ab hinc successivis semper temporibus fideles et obedientes per omnia dominis terrestribus sese praebeant; nec hoc praetermisso* si forte aliquando servitutis jugum excutere attentarent neque obedientiam continuare vellent* ex tunc tam nos ipsi, quam etiam legitimi successores nostri Transsylvaniae Principes aut universi Status et Ordines regni Patronos Possessionis Toroczko protegere etiam brachio Principali eosdem Toroczkaenses compescere teneantur et sint astricti* quorum quidem rebellionis nullam justam et idoneam praetensionis Causam animadvertimus propter sequentes has rationes: Primo Privilegia eorum exhibita non sunt rite et legitime emanata* solum transumpta simplicia* alterae siquidem literae per eosdem exhibitae licet easdem cum literis praepceptoris transumpti curassent* non originales solummodo praescriptae simplices. Secundo ex productis ipsorum elucescit* quod Possessio Toroczko in Comitatu Thordensi existeret, Arx autem super Possessione antefata Toroczko eminens, de qua mentio facta est in iisdem literis ista modo quoque prae manibus Sedis Siculicalis terrae Aranyas haberetur. Tertio etiam si literae exhibitae in bona forma essent emanatae, interim tamen iisdem literis a memoria hominum usi minime sunt. Quarto Contractus universorum Siculorum in Anno Millesimo Sexcentesimo Tricesimo Quinto¹ emanatus finaliter totum et omne jus ipsorum abscidit et convulsit, quia qui tunc temporis in Jobbagatione relictis sunt, in perpetuum etiam in eodem statu Jobbagationali relinquuntur, tunc vero eliberati similiter in libero statu reservantur. Quinto literae tertiae exhibitae quoque penitus et per omnia contra ipsos faciunt** ex quibus cum familia Buttin² per defectum seminis Possessionem Toroczko impetrasset et sese legitimae in eadem statui curasset familiam Toroczkaianam contradixisse certo liquet, hoc etiam addito quod Donationes familiae Toroczkaianae prius essent emanatae. Sexto Quoniam in exhibitis literis Possessionis Toroczko vocatae nulla fit mentio* ideo pro perpetuis Jobbagationibus reputantur et adjudicantur. Super qua hujusmodi nostra et praefatorum Praesidentis Magistrique nostri Protonotarii ac Juratorum Assessorum Tabulae nostrae Judiciariae, Universorum item Statuum et Ordinum regni nostri Trans-

¹ Approb. Constit. Pars III. Tit. LXXVI. art. 12.

² Jakó—Valentiny, i. m. 20.

silvaniae et partium Hungariae eidem annexarum partium praefatarum facta Judiciaria Deliberatione, praesentes literas nostras Adjudicatorias Sententiales, jurium praefatorum Supplicantium et quaerulantium futura pro cautela necessarias dandas duximus et concedentes jure et justitia requirente. Datum in Civitate Nostra Bisztriciensi die decima quarta mensis Marti Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Nono. [L. s.] Lecta, Extradata per Magistrum Michaellem Nandanj¹ Suae Celsitudinis prothonotarii et correctae manu propria.

8.

Beszterce, 1659. március 24.

Barcsay fejedelem biztosokat küld ki a torockóiak ügyében hozott ítélet végrehajtására.

Eredetije egy ív egyik lapján, hátán zárópecséttel 18. csomó 7. szám alatt.

Achatius Barsai Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Generosi fideles Nobis dilecti, Salutem et gratiam nostram. Mi keppen concludalt azon az Nemes Ország az Toroczka Dominus Terrestrisek, es Toroczko Várossa felől, Kegjelmeteknél nyilván vagyon. Minek okáért paranczolyuk Hüseghteknek igen serio, egy közel való bizonyos napot praefigalván, ne késsék az megh nevezett Toroczko Városában el menni, es eoket az Földes Uroknak kezében boczátni, megh paranczolván az Ország, es mi nevékell, ennek utánna az Földes Uroknak engedelmességgel szolgáljanak. Admonealván az Földes Urokat is, az Ország végezesehez alkalmaztatván magokat, eddigh való egyenetlenkedéstől az megh nevezett Toroczkaik megh ne bántattassanak, es megh ne károsittattassanak. Quibus Secus non facturis gratiose propensi manemus. Datum in Civitate nostra Bistriciensi die 24 Marty Anno 1659. Achatius Barcziaj m. p.

[Lap alján:] Ebeni L., Csegezi Thamas, Trauzner es Papai Urameknak. [Kívül:] Generosis et Egregys Ladislao Ebeni de Gyerömonostor; Thomae Czyegezi; Sigismundo Trauzner, et Georgio Papai etc. Fidelibus nobis dilectis. [Más kézzel:] Exhibitae sunt hae literae in manibus meis Giorgj Papai Vice Comiti Tordensis.

9.

Ajton, 1659. április 3.

Ebeni László levele a Thorotzkayakhoz jobbágyaikkal való kiegyezésük felől.

Eredetije egy kettőbe hajtott félíven 10. csomó 18. szám alatt.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmeteknek mint jó akaro aszonyimnakis. Isten kegyelmeteket minden üdvössiges jokal algja megh. Megh hozak az Kegjelmetek levelit melyben írja Kegyelmetek hogy Kegyel-

¹ A partiumi körösladányi Nadányi-család tagja, Biharmegye követe az 1659. évi besztercei országgyűlésen. 1659. március 10-én a rendek ítélőmesterré választották [EOE. XII, 173-4].

metek hazához nem mehet bizonyos okaira nízve ** en mind azáltal ides asszonyomik el migyek az mi Kegyelmes Urunk ö Nagysaga s az nemes Orszagh parancsolattya szerint jntem ököet es megh mondom nekiek az mennel jobban megh tudom mondani mint hogy tartoznamis velle ** ha tudnik szolgálni kegyelmiteknek ha miben tudnik de ha kegyelmetekis ott nem lisen, az jobbagyis tart kegyelmetektől s kegyelmetekis az jobagytól nem tudom mint leszen, mert hiszem ha kegyelmekek ellen vitettek kegyelmeteket kel megh követniek es kegyelmekekkel kel megh bikilleniek, mivel az Nemes Orszagis eddigh valo vitkeket semmiben hadta csak ez utan legyenek jamborok szofogado jobbagyok, es ily ha mi csak relatoriat adunk az oda valo menetelünkről semmi bikessiget kegyelmekek között nem csinálunk, semmi hazna leszen. Tovab fog haladni az ök kegyelmekek ellen fel tött latorsagi ** hogy hogy gondolkodhatik kegyelmekek ugy felöle hogy Orszagnak miltosagos Fejedelme es az három Nemzetből allo Nemes Orszagh követségín küldene oda bennünket az dologhna le Csendesitiserre s megis rebellialnanak kegyelmekek ellen ** ha pedigh ök mi előttünk megh nem csendesednek kegyelmekekis nem csendesithetik ** ökis tartvan kegyelmepektől en nem hiszem hogy jo karban allithassuk ** mi előttünk az mit akarnak aszt mondgyak, ha eljövünk töllök megh aszt cselekeszik ** hiszem ha ugy kellett volna kegyelmekek felöle az mi kegyelmes Urunknak voltak Gyalogji s hadai az kivel talam kegyelmekekét megh oltalmazhatta volna, de ollyant nem hiszem hogy legyen. Kegyelmekek lassa mind az által, de en nekem ugy teczodnek hogy kegyelmekek hazához szallana mind harman es ot követnek megh kegyelmekekét mi előttünk, mert az eddigh valorul kegyelmekek nem haborgathattya, mert az orszagh amistiaban hadta ** lassa kegyelmekek mit csinál kegyelmekek ** ha Isten engedi holnap ebedre az töb oda rendeltetet beczületes embereckel az ö nagysaga parancsolattya szerint megh eggyezik az mint Isten tudnunk adgya mi elejekben adgyuk. Ezek utan Isten eltesse es tarcsa megh kegyelmekekét jo egissigben. Datum ex Ayton Die 3 Aprilis. Kegyelmekek jo akaro attyafia szolgal migh el. Ebeni Laszlo m. p.

[Kívül:] Az Tekintetes es Nemzetes Troczkai [!] Laszlo Uram Troczkai Sidmond [!] Uram, Troczkai Janos Uram Nehai megh hagyatot özvegyinek nekem jo akaro Asszonyimnak adassek.

10.

Torockó, 1659. június 5-e és augusztus 19-e között.

Torockó lakosainak kérvénye földesasszonyaikhoz.

Eredetije egy félíven 10. csomó 17. szám alatt. Keltezésére l. EOE. XII, 284.

Az Ur Isten eo Felsege aldgya megh kegyemeteket [!] szerenczes hozzu elettel minden kedues gyermekiuel edgyütt. Kegyemeteket edes Asszonyom kelletek alazatos könyörgő suplicationkal megh talalnunk, mellyet Kegyelmekek tudhat, hogy nemellyk rosz ember miat közzülünk

magunkatis így vesztök. Mas emberek az kik nekünk veszedelmünket akartak minket erre vönek, hogy kegyemeteket is bosszura s haragra fel indítottuk. Most eszünkben vesszük Aszszonyunk hogy az kegyemetek sok io intese mi nekünk megh maradasunkra lött volna. Hanem Aszszonyom mostis alazatosan könyörgünk kegyemeteknek hogy kegyemetekis mint az io Atya vagy Anya úgy czelekedgyek velünk s szannya megh, hogy ne vesszünk el söt inkább kegyemeteknek szolgálhassunk mind magunk s mind maradékunk. Ma is Aszszonyom varasunk nepet az kit lehetet öszue gyüjtöttük volt, hogy kegyemeteket könyörgesünk által megh talallyuk ezt vegeztük; kegyemeteket mostis az szegény város kerü hogy kegyemetek tekincze, akar csak az maga lelki ismeretet s vdvességet, azon könyörgünk kegyemeteknek az tized vasnak megh adasaban hadgyan alab. Im az város arra ment hogy minden embere tiz tiz vas essek egy esztendőben, mert kegyemetek tudhattya, hogy az Erdő minden felöl el fogyot, az vas köis igen megh szükült. Az mikor kegyemetek az tizedvasat mi reánk vetette, akkor volt az kegyemetek ioszagabanis valami kis erdő. Akkor Uramekis erdötis adtak valami keueset mind az vidaly erdön mind az gyortyanoson,¹ immar azis el fogyot, hanem mas ioszagból elünk Aszszonyom draga penzen vött erdőuel huzon három vagy huzon négy falu hataran. Eddigh Aszszonyom az falubeli paraszt emberektől vöttük az erdöt, immar most az --es^a emberek megh fogaik az szegény szen czinalokat, feyzeit, kapciat, lovat el veszik, megis vagdalyak mint mostis megh eset. Szöcz Ferket megh vagdalyak, tizen három forintat vontak rayta. Azon kiuül Aszszonyom az Enyediek meny renden megh vontak, mayd ninczen oly ember az kit megh nem fognak bennünk. Mindenüt huznak vonnak bennünk, hanem édes Aszszonyom kegyemeteknek mostis azon könyörgünk hogy kegyemetek legyen engedelmes hozzánk, mert mi Aszszonyom mostis csak kegyetekhez tudunk folyamodni. Egy nehany verő mostis el pusztult, az többys bizony el pusztul, mert el szegenyedtünk. Soha nem biriuk, mert nagy szüksegh nagy dragasagh vagyon. Nem olyan alapot vagyon mint regen, az szolgálat penigh csak neukeedik. Hanem kegyemeteket kerjük, hogy kegyemetek embersege által hadd szabadullynak az szegény Medgesen leuő rabok. Ha penigh kegyemetek nekünk nem hizen, az Varmegye Ispannyai előttis azt mondgyuk az mit most. Ez Suplicationkat Aszszonyom mind az város akarattyából irattuk mind az három reszről. Kegyemetekis edes Aszszonyom mind az harmat. --^b edgyütt Thoroczky Laszloné Aszszonyom, Thoroczky Sigmondne Aszszonyom, Thoroczky Janosne Aszszonyom, kegyemetek Istenert legyen engedelmes hozzánk, ennek utannais kegyemeteket uyobban megh talallyuk.

a) Három-négy betű kiszakadt. b) Egy szó kiszakadt.

¹ Vidály ~ Vidolm és Torockógyertyános helység Torockótól északra, illetőleg délre, egykor Torda, ma Torda-Aranyos vármegyében.

11.

Detrehem, 1659. augusztus 19.

Kemény Péter levele özv. Thorotzkay Lászlónéhoz az elfogott torockói jobbágyok felől.

Eredetije egy félív egyik lapján, zárópecséttel 10. esomó 12. szám alatt.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mjnt kedves Asszonjom Anjannak, Isten sok iokkal io egesseggel latogassa es aldgya megh Kegyelmedeth kedvesivel eggjüth. Megh hozak Asszonjom az Kegyelmed levelet, meljben írja Kegyelmed hogy Thoroczka Sigmondne Asszonjom Borbely Ferenczet es Sako Mihalyt Aranjas szekiek leven kezesek erettek, el akarna boczattanj. Azert szinte most reggel hozak az eo kegyelme levelet, s mjnd penigh kezes levelenek pariajat hogy boczattatnam el ** en eo kegyelmenek megh irtam hogy en jmar tovab semmi közömet rajtok nem tartom, mert az mjre Kegyelmetek engemet kért mjndeneket megh czelekettem ** ezen tul ál az Kegyelmetek szabadsagaban mit czelekeczik, boczattattjaje el vagy nem, de Kegyelmetek megh gondollya ha mi Orszagh vegezese es akarattjabol leöt, annak hire nekül lehete vagy nem. Mjnd harman gyermekek emberekek Kegyelmetek, csak jwendöben megh ne sirassak. Ha penigh Kegyelmetek el boczattattja, mjnd harman egjenlö akarathol boczattassa. Ha ezeket Kegyelmetek vetkesnek itelj lennj, valasson felöle Törvény szerent büntetödyenek. Az mi az Kalmar, es Harj Gergely dolgat illeti, Kalmart szemmemmel sem lattam sem emlekezetben nem volt elöttem, hanem Harj Gergely kere azon, hogy egjnehanj vasat vet penzen, szolgális leven adnek Cedula nek s annak adtam. Hogy peniglen Sjmandj Aranjas szeki hadnagy fenjögette volna Kegyelmeteket hogy harmadnap alatt mas hir erne, azert Asszonjom nem kel annak fenjögetesetül felnj, ismerem az bestye kuruafiat, szemben akarok az Taborban vele lennj Ugron Urammal egyjüth. Ir Kegyelmed az Joszagrol valo lovas es gyalogh felöl ** azert csak keressenek fel, el igazitom, s az melljik nem kel, vissza küldöm.

Most Istennek hala Feleseggel eggjüt türhető keppen vagyok, az gyermekekis jobban vagynak. Holnap vagy holnap utan az Taborba megyek, s ot keressenek. Thoroczka Janosné Asszonjom jobbagy Asszonja felöl jr kegyelmed abban nekem modom ninczien ** ha hon lehettem volna, tudom Küküllö Varat megh ragadhattam volna benne. Ha Kegyelmed Varmegyekre szollo levelet hozzam külte volna ugy jo mod let volna az dologban. Feleseggem Kegyelmednek szolgaltattjat ajánlván, Istentöl sok iokat kevan. Tarcaza megh Isten Kegyelmedeth jo egesseggben. Datum ex Dethrem¹ dje 19 Augusti Anno 1659. Kegyelmednek szeretettel szolgáló Fia Kemeny Peter m. p.²

Ps. Kegyelmetek edes Asszonjom Annám, igen jól meg gondollya mit czelekeczik, en ugy ertezetem [?] mostis hogy Ujjobban fel akar-

¹ Felsődetrehem ~ Tritul de sus helység egykor Torda, ma Torda-Aranyos vármegyében Tordától keletre.

² A címzett veje, Thorotzkay Kata férje, Kemény János fejedelem öccse.

nanak kellni az Thoroczkajiak, es az Taborban menni, ha szinten Törvenjből menne ki dolgokis Borbelj Ferenczeknek hiszen ha vetkek nem volna, nem bantodnanak; Az kikkel beszéllek, mind egy Czepig igen panaszkodnak KrakkaJ Gergeljre, az öczivel edgyüt ** en ha kegyel-meteknek volnek, bizonj meg fogatnam őket s Eskütfetnek felöllök, s ha mint vallananak reajok, hogy vetkesek, bizonj exequaltatnam őket ** nem mondanak azt, hogy kegyelmed inkab kedvez az maga jobbagynak mintsem az Többi ** egieb arant ha meg nem ölnek benne, soha bizonj azok meg nem szünnek, mihelt modgiok lesz benne ismet fel kellnek, nem kialtananak [?] kegyelmedre az többi, kegyelmetek elljen mas Emberseges Ember tanacziavalis. Ha kegyelmetek nem vigiaz bizonj mihelt Thoroczkaj Sigmondne Aszonjom Gerendre küld, azokat el bocziatyak.

[*Kívül:*] Nemzetes Tholdalagi Susana Asszonyinak etc. Nekem kedves Asszonyom Anyamnak adassek. Cito, cito, cito. [L. s.]

12.

Torockó, 1702. március 18.

A lázadó torockói jobbágyok elfogására kiküldött bizottság jegyzőkönyve.

Eredetije egy ív két lapján 19. esomé 2. szám alatt.

Mi Zalani Samuel és Pávai István mind ketten nemes Thorda Vármegjenek hűtős szolgabiraj Recognoscimus praesentibus literis Testimonialibus, Quod in hoc Anno praesenti 1702 die vero 18 mensis Martij midőn volnánk nemes Thorda Vármegyében Toroczko várossában, ugyan Toroczko várossa hűtős birája Tobis Mihály házánál, hova ys mentünk nemes Thorda Vármegye edgyk Vice Ispánnyaival nemzetes Nemes Peter Urammal eő Kegyelmeivel az meltóságok Thorda Vármegjei ket Meltosagos Fő Ispan Urak eő Nagyságok poronesolattjából és az Méltosagos Regium Guberniumtol deputaltatott Meltosagos Tabla Fiaj eő Kegyelmek meg edgyezesekből az végre, hogy az kik az mostani Torocz-kai Tumultusnak főb főb okai és inditaji voltak azoknak meg fogatások felöll poronesolna, az holott ys Ispan Uram eő kegyelme hivatván az Város hűtős biráját más edgy Fő Polgarjával edgjütt és előttünk poronesola Ispán Uram eő kegyelme hat vagy hét bizonyos személyeknek meg fogatatasok felöll öt, öt száz forint birság alatt ** az mellyre ys miesoda valaszt töttenek előttünk így következnek:

Elsőben maga az Biró elő álván eszt mondá: Szolgabirák Uraim, edgy szom van, Kegyelmetek halgassa. En az Ispán Uram eő Kegyelme poronesolattjából az melly dolgot reám bizott abban el jártam, de mivel az olljan dolog, hogy én edgjedül az magam személyemben aszt veghez nem vihetem mellyről eő kegyelmek mi valaszt tesznek halgassa meg kegyelmetek.

Ez utan az eskütt Polgárok, Ekart Péter, Varga János, Szekercés István, Tobis István, Racz Istvan feleleti ezek: Mý ugy tudgyuk Szolgabirak Uraim, hogy az Csaszar eő Felsege Diplomajában¹ meg vagjon,

¹ Diploma Leopoldinum.

hogy minden helyly az maga Privilegiumat, szegeny Nemes ember mind privatim maga mind penig közönsegesen maga nemesi szabadságát keresheti. Mik ős halván regi eleinktől micsoda szabadsaggal biratatott ez a mi helljünk, Alvinczj Péter Uramtól¹ requisitoriat váltván, az Kaptalanban² helljünknek régi szabadság leveleit fel kerestettük, melljet ős két esztendőttől fogva ládánkban tartottunk. Mik azokat az Ispan Uramtól denominalt személyeket semmikeppen meg nem foghattuk, nem ős fogjuk, mert mi az mit cselekedtünk közönseges város akarattya-ból cselekedtük, abban olljan az legkisseb, mint az legnagyobb, és arra ős mi nem leptünk volna ha Iffjab Toroczka Péter Uram eő Kegyelme eszt az rebelliot nem indította volna, mivel eő kegyelme Birankot meg fogatván nem az ország utján, holott ős Tisztek rabjai és más emberek ős szoktak jarni, hordoztatta, hanem az más uton akarta el vitetetni, mellyet mi azt gondoltuk hogy eő kegyelme talán meg akarja öletetni, ugy indultunk osztán fel. Mi azon mi régi szabadsagunkot akarjuk keresni, es mi arra nem lépünk, hogy azon embereket megfogjuk, mivel látatnák az Császár eő Felsege Diplomája ellen cselekednünk. Mi nem ős fogjuk, sőt az ős vetkezik és rossz dolgot cselekeszik, a ki azon személyeket nékünk jóvallja s poroncsollja meg fogatni, és mi ez után sem desistalunk azon igassagunknak foljtatasában. Job let volna az Gubernium eő Nagyságok nezték volna meg az mi igasságunkat és törvény szerént igazították volna el. Ezen dolognak fel haborodásában mi köz-tünk semmi személyválasztas nincsen, mivel az leg nagyob olljan mint az leg kisseb, az leg kisseb mint az nagyob az mig dolgunk Törvényesen el igazodik. Melly dolgok és szók előttünk ez szerent végben menven adtuk és irtuk ezen testimonialis irásunkot fide nostra mediante kezünk irásával és szokot pecsetünkkel meg erősítven, Datum Thoroczko die 18 Martý Anno 1702. Idem qui supra. Zaláný Samuel m. p. [L. s.] és Pávaj István m. p. [L. s.]

13.

Gyulafehérvár, 1702. április 5.

Országgyűlési ítélet a lázadó torockóiak ügyében.

A protonotarius gyűrűspeesétjével hitelesített eredetije a 7. szám alatt közölt 1659. évi ítéletlevél bátlapján 19. csomó 5. szám alatt.

Deliberatum. In Generali Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Transsylvaniae Partiumque Regni Hungariae eidem annexarum Congregatione ad diem Septimum Mensis January Anno 1702 in Civitatem Albam-Juliam indicta et Celebrata per eosdem Status et Ordines Regni pronunciatum.

Dum Renitentia Incolarum Possessionis Toroczko in Comitatu Tordensi existentis habitae Coram universis Statibus et Ordinibus Regni per Dominos Terrestres declarata fuisset, ex eoque Literae et Literalia

¹ Borberekai Alvinczi Péter fiscalis director, 1681-től ítélőmester [Geneal. Füv. 1908: 46].

² A kolozsmonostori konventből kértek hiteles másolatot.

Instrumenta ab utrisque partibus, Dominis nimirum Terrestribus cum protestatione solemniter instituta, ne videantur suos Jobbaciones pro litigantibus habere, sed solum pro informatione exhibere, ex adverso autem ab Incolis dictae Possessionis Toroczko pro verificatione asertionum suarum exhibitae et praesentatae per universos Status et Ordines Regni pro se se perlecta, ruminata et digeste investigata extitisset. Proinde habito superinde Consilio praemature et sana universorum videlicet Statuum et Ordinum Deliberatione: si quidem ex introscripta Deliberatione Universorum Statuum et Ordinum Trium Nationum Transsylvaniae et Partium Regni Hungariae eidem annexarum in Anno Domini 1659 die 14 Martii facta et pronunciata lucidissime constet; pro tunc ab Incolis dictae Possessionis Toroczko universae Literae et Literalia Instrumenta in sui defensionem vel promotionem Causae producta fuisse, nihil interim tale, quo Jugum Jobbacionale de Cervicibus excutere potuissent produxisse, sed per omnia deficientes in perpetuae Rusticitatis et Jobbacionatus Statu remaneri debere adjudicatum fuisse. Ita etiam nunc iidem Incolae nihil tale, quo Deliberatum Introscriptum infrigere potuissent producerunt, pro eo Judicium introscriptum Statuum et Ordinum antea pronunciatum in omnibus punctis et Clausulis in vigore est relictum. Seria ad Incolas Possessionis Toroczko facta ammonitione, ne unquam Contra Dominos Terrestres sese erigere sub irremissibili poenae Capitalis in ipsos Incolas fiendae executione attinent, pronunciatum et Judicialter definitum est. Datum Albae Juliae in Generali Congregatione Minorum Regnicolarum die 5 Aprilis Anno 1702 praenotato.

[*Más kézzel:*] Extradatum per Magistrum Michaelem Simonffi Sacrae Caesareo-Regiaeque Maiestatis per Trassylvaniam proto-notarium. [L. s.]

14.

[Toroczkó], 1702. július 22.

Eredetije egy negyedíven, gyűrűspecséttel a 19. csomó 7. szám alatt.

Torockó lakossága tiltakozik Pávai István szolgabíró előtt, amikor a földesuraság „az kül való Faluknak hatarit, erdeit tilalmazza, hogy mi ne vagjuk, ne pusztítsuk, ne egeessük. Mi peniglen azokon az hatarokon levő erdőköt igaz penzünkön veszszük, ők peniglen az sok szükség miatt adgyák el, mi peniglen az ország hasznára való munkát mivellyük“. Egyben kijelentik, hogy „... ha Kegyelmetek ebben az dologban az mellyet most ellenünk fel tött, nem engedelmeskedik, ez után se ide borokat ne hozassák, ne küldgyék, mert ez után bé nem veszszük“.

15.

[Toroczkószentgyörgy], 1702. július 27. előtt.

Eredeti fogalmazvány egy félív mindkét lapján a 19. csomó 10. szám alatt. Keltezésére vonatkozólag l. a 19. csomó 11. szám alatt fekvő, július 27-én kelt guberniumi felterjesztést.

A Thorotzkay család a Guberniumhoz intézett kérvényében előadja, hogy torockói jobbágycái „összve esküvén, és Fegyveres kézzel ellenünk

fel támadván, minemü rosz Consequentiaju és káros példájú dolgokott követtek légyen el, Nagyságotok előtt már bőségesen nyilván vagyon. Mellyetis ha ma az mi Jozságunk attentált, holnap, holnap után (Isten oltalmazzon) más helyek is meg Cselekedhetnek“. Ezért kéri „ez veszedelmes, már fel lobbant Tűznek részünkről kívánatos véggel való lecsendesítettését, és meg oltását“.

16.

Torockó, 1702. július 29.

Pávai István tordamegyei viceszolgabírónak a Guberniumhoz intézett, 19. csomó 12. szám alatt fekvő félíves jelentéséből.

Torockó közönsége, amikor földesuraik a szokásos vas-tizedet kéri, kijelenti, hogy „mi bizony addig semmit sem adunk, míg az Felseges Császártól haza nem jö az követünk, mert az előtt sem volt az, hogy az vasbol dezmat adtunk volna, hanem csak eő Kegyelmekek ragaszták fel. Várjanak törventől eő Kegyelmekek már míg vége szakad az törvennek. Ugy cselekedhetnek eő Kegyelmekek, hogy olyan bolond, értetlen Iffjakra tanalnak menni, hogy meg nem adgyák magokat, sőt rosz dolog ys lesz belölle.“

17.

Torockószentgyörgy, 1702. július 29.

A Thorotzkay család és jobbágyai megbékítésére kiküldött bizottság jegyzőkönyve.

Eredetiye félív mindkét lapján gyűrűspecséttel a 19. csomó 9. szám alatt.

Mü Fel-Óri Nápolyi György, és Székely Kotsárdi Szilágyi András, mind ketten a Méltóságos Regium Gubernium Méltóságos parantsolattyából exmittáltatott. Nemes Személyek, adgyuk ez Testimonialis levelünket, quod in Anno praesenti 1702 Die 29 Iulj a Méltóságos Regium Gubernium Méltóságos Commissiojára midőn jöttünk volna Thorda Vár Megyében Thorotzko Szent-Györgyre Convocáltatván Tekéntetes Nemzetes Köleséri Samuel Uram ő kegyelme¹ Thoroczko Várossának lakossit, a Méltóságos Commissio Gróff Séau Uram ő Nagysága intímatioját² et ab officio parantsolattyát proponálván Thorotzkó Várossa lakosinak super eo, és írásban is ki adván, hogy valamint ennek előtte való üdőkben a földes Urokat, a Tekéntetes Thorotzkai Familiát, örökös Jobbágyképpen szolgálták: ugy ez után is mint örökös Jobbágyok szolgálták, és ha hol On, Ezüst, Arany, vagy Ertz-bányákat tudnak, ki mutassák; szabadságok lévén mindazonáltal magok dólgnak ö Felsege előtt való folytatására, nem lévén senki előtt bé zárva az ö Felsege ajtaja, a Thorotzkai Familia is pedig a melly Thorotzkai embereket

¹ Ifj. kereséri Köleséri Sámuel (1663—1732) erdélyi protomedicus, az erdélyi bányák főfelügyelője, jónevű tudós [Szinnyei VII, 28—33].

² A bécsi udvari kamarától Erdély gazdasági ügyeinek rendezésére kiküldött bizottság, melynek elnöke ebben az időben gr. Seeau János Honorius volt. A szövegben említett propositio megtalálható a 19. csomó 17. szám alatt.

meg fogatott szabadosan el botsássa. Melyre a Thorotzkai Tekéntetes Familia sponte reá igiré magát sub assecuratione, hogy minden Thorotzkai rab embereket el botsátanak az három rabokon kívül, kikennis a Méltóságos Regium Gubernium keze vagyon. A Thorotzkai lakosok pedig elsőben írásban tévének választ a Tekéntetes Köleséri Uram propositiojára, mellyet is hogy subscriptio alatt adgyon ki a Város, Köleséri Uram ő kegyelme vissza adá, de ez üdeig a Város a választ vissza nem adá, hanem verbaliter tövének ilyen választ: Mü bizony az Uraknak bányát nem mutatunk, ha kell keressenek; mellyre nézve re infecta, mind mü, mind Köleséri Samuel Uram ő kegyelme Thorotzkóról el jövének. Melly dolgról irtuk és adgyuk ez kezünk írása alatt költ petsétes levelünket fide nostra mediante. Datum Thorotzko Szent György Anno Die supra notatis. Szilágyi András m. p. [L. s.] [Hátán más kézzel:] Szilágyi és Nápolyi Vramék Testimoniálissa.

18.

Torockószentgyörgy, 1702. szeptember 16.

Eredetije Hunyadi Márton torockószentgyörgyi református lelkész 19. esomó 13. szám alatti egy ívlapos bizonyáglevelében.

Torockó lakói megüzenik a Thorotzkayaknak, hogy „el hajtván ökröket, szekereket a Toroczka István Urám ő Kegyelme szolgálai, de tudokra legyen ő Kegyelmeknek, hogy Tiz annyit hajtanak el erette és ha szolgáljok vagy egyéb emberek jó a Malomban és Korcsmára hozzánk, azokat meg fogjuk, sött ha magok jönnek is magokat is meg fogjuk“.

19.

[Bécs], 1702. november eleje körül.

I. Lipót császár döntése a toroczkaóiak és földesuraik viszályában.

Egykorú, hitelesítetlen másolat a guberniumi levéltárban őrzött eredeti leiratról. Jelzete: 19. esomó 15. szám.

Leopoldus etc. Illustres, spectabiles etc. Demissa totius Familiae Thorotzkaianae Instantia hic copialiter annexa una cum universis ac cesoriis fundamentalibusque ac legalibus rationibus sufficienter ventilata, discussa et tractata, Perbenigne ac firmiter resolvimus, ut non modo dicta Familia in jurium suorum legitima Possessione, juxta Leges Patrias ac ejusdem Instantiae proxime in Publicis Comitibus factam decisionem, omnimode protegatur et manuteneatur, verum refractarii ejusdem subditi Thoroczkaeienses, si levioribus mediis res non succederet, vi et brachio Militari mediante (quod ipsum pro rei exigentia fideli Nobis syncere dilecto, Spectabili ac Magnifico Generali Equitatus Comiti Rabutin¹ per Consilium Nostrum Bellicum intima-

¹ Gr. Rabutin—Bussy János Lajos tábornok, 1696-tól 1708-ig Erdély katonai főparancsnoka [Siebmacher, Wappenbuch. Adel von Siebenbürgen. Nürnberg, 1898. 51—4].

tum est) ad debitam Jobbagonalis servitii praestationem compellantur et reducantur. Quem in finem Camere quoque nostrae Aulicae demandatum est, ne sub praetextu aperiendarum plumbi fodinarum dictos refrectarios manuteneat. Et siquidem in nupera hos tumultantes suscepta militari dissipatione, sedecim vel octodecim ex primariis eorum Authoribus capti manibusque vestris consignati fuerint, necessarium omnino iudicamus, ut priusquam nova militaris executio eate nus ordinetur, in dictos Captivos processu secundum Leges Patriae instituendo rigorosissime animadvertatur. Suppliciaque in eos legitime decernenda quantocyus Executioni mandentur. Quod si vero reliqui nec hoc exemplo territi ad obedientiam haud reverterentur, tum demum collato cum antelato Generale Comite Rabutin Consilio fortioribus remediis temeritatem eorundem coerceatis sufficientibusque ab antelato Generali petendis Copiis Militaribus pessimo huic tumultui finem imponere studeatis. Vobis in reliquo Gratia Nostra Caesareo Regia propensi manemus. Datum etc.

20.

Torockó, 1702. november 17.

Torockó lakói földesuraiknak hűségét fogadnak.

Eredetije egy ív három lapján, négy gyűrűspeccsével 19. esomé 16. szám alatt. Szövegét kivonatosan közli Orbán B., i. m. V, 205.

Mü Nemes Thorda Varmegjeben, Thoroczko Varossanak hites Polgari, ugj mint Kö haznal valo Tobis Mihalj Idősebb Thoroczikai Peter vram Jobbagja, Ekart Peter, az Szent Györgyi uczaban, Thoroczikai Matjas vram Jobbagja, Kovacs Mihalj Iffiab Thoroczikai Peter vram Jobbagja, Kiriza Mihalj Idősebb Thoroczikai Peter vram Jobbagja, Racz Istvan Thoroczikai Istvan vram Jobbagja, Szekerczes Istok, Thoroczikai Mihalj vram Jobbagja, es mind az egesz Varosnak Lakossi, kicsintől fogva nagjigh, adgjuk tuttavul, es emlekezetül mind jelen valoknak es következendőknek, quod in hoc Anno praesenti 1702 Die vero 17 Novembris Midőn fen megh említett Thoroczko Varossaban ben leven Földes Vraink eo kegyelmek közzüllis, ugj mint Idősebb Thoroczikai Peter vram, Thoroczikai István, Thoroczikai Matjas, es Iffiab Thoroczikai Peter vrainek, Nem gondolvan mi Varosnak Lakossi, sem Isten, sem Emberek, sem Termeszetenek Törvennjevél, sem pediglen Eleinknek peldajokkal, kiki mi előttünk keczer Földes Vraink eo kegyelmek ellen rebellalvan azert az Patratumokert valo fejeken levő ket rendbeli Sententiajokkal, hanem müis mostan mas njukhatatlan elmejü Emberektől fel inditavan Földes Vraink ellen ujjonnan rebellaltunk, melj Cselekedetinkert mind az Méltóságos Regium Guberniumtol, mind az Nemes Orszagtól, mind pediglen az Méltóságos Erdeljben levő Commissiotól külön, külön megh intettetven, hogj magunkat Submittaljuk, es redealljunk az Földes Vraink keze ala, de ezzel sem gondolvan, hanem tovább tovább akarvan gonosz fel tett szandekunkban menni, kenszerítetttek Földes Vraink eo kegyelmek, Méltóságos Generalis Rabutin Vram eo Excellentiaja Assistentiajaval etiam mediante Militaris

Executione bennünket domalni, de mikoron ezzelis mint megh kemenjült njaku, es vakmerő Embereket nehezen reducalhattak, megh erdemlettük volna közönsegesen hogj peldas büntetesünket el vettük volna, az mint nemelljike közzülünk elis vette*, megis Földes Vraink ő kegyelmek megh nem tekintven az mi kemenjedett vakmerőségünket, hanem Istent, az eo Felsege szolgalttjat, es az Méltóságos Commissio Intimatiojat, nem annyiban az magok hasznat, minket Gratiajokban vettek. Müis latvan Vrainknak hozzank valo Engedelmessegeket, kötelezzük magunkat egesz Varosostol, kicsintől fogva nagjgih, es következendő maradékinkatis szabad jo akarattunk szerent ez következendő Punctomokra:

1. Hogj soha töbszer migh elünk affele Rebellioban, es Vrunk ellen valo Insurrectioban magunkat nem elegjittjük, sött maradékunknakis megh hadgjuk, hogj töbszer affelet attentalni ne mereszelenek.

2. Hogj ha valaki kezdeni akarna közzülünk, vagj masunnan jöne, es tamadna olljan Ember, ki bennünket akarna fel ültetni es lazasztani, effele dologra es Rebelliora, mihelt megh erthettjük, megh fogjuk, hogj ha peniglen megh nem foghatnok, az mint megis esküttünk rea, Vrainknak hirre adgjuk.

3. Mint hogj pediglen az Banjaszas Servitium Suae Maiestatis, az melj mindeneknel nagjjobb, abban hiven szorgalmatosan, igazan, minden tetovazas nélkül szolgaltunk es jo szo fogadok leszünk.

4. Hogj ha pediglen ezek az Punctumok ellen vagj in Genere, vagj pedig in Specie, valamelljik ellen inpingalnank vagj közönsegesen, vagj Szemelj szerent, tehat eo facto statim in poenam finalem Capitalis Sententiae incurraljunk, az mint ket rendbeli Nemes Orszagtól emanaltatott Sententiankban vagjon.

Melljekre mi magunkat, es maradékinkot magunk szabad jo akarrattja szerent nemine cogente köteleztük es kötelezzük szokot pesectünkkelis megh erősitven. Datum Anno Die Locoque ut Supra [L. s.] Acta et Correcta Coram nobis. Sigismundo Balogh de Várad m. p. [L. s.] Andrea Nadudvari m. p. De Comitatu Hunyad Nobile [L. s.] Johanne Almasi Pastore Ecclesiae Unitariae Thoroczko Szent Gyorgiensis Nobile [L. s.]

[Hátán:] Anno 1702 Die 17 Novembris. Thoroczikai lakosok Reversalissa. [Ismét más kézzel:] Exhibitae in Tabula Continua Incliti Comitatus Tordensis Die 18-a Septembris Anno 1780.

21.

Torockó, 1782. február 1.

Torockóiaknak Torda megyéhez beadott panaszirata.

Hiteles másolata a 20. csomó 4. szám alatti vizsgálati jegyzőkönyv 1–6. lapján.

Méltóságos Groff Fő Ispány ur és Tekintetes Continua Tabla!

Jól lehet Városunk és Communitásunk résziről is nem örömeşt lépünk, sőt nintsen is semmi célunk arra (hanemha a dolognak exitussa hozná magával) hogy Méltóságos Földes Uraink, és Városunk között

valami indulatot okozunk, hanem az mostanában réánk következett s el szenvedhetetlen gonoszok, és kár vallások kénszerítetik el nyomorodott szegény városunkat arra, hogy a Tekintetes Continua Táblát alázaatos Instantiánk által requirálvan bajaink orvosoltatása végett busittsuk és terhellyük.

Vgyan is tudvan mi azt, hogy a Jobbágyságnak Jarma alá rekesztettünk, és a szerént mindenekben engedelmességgel is tartozunk. E szerént azért, egész életünkben Földes Urainknak Jobbági szolgálátunkat, kik Rabotával, kik Taxa fizetésekkel engedelmesen praestaltuk, s praestaltjuk is, de interim azok mellett, ha valami Jo, vagy valami könnyebbség és pihenés mi réánk háromolhatott, azokban minket mint másoktól meg különbeztetett, és Montanisticus Articulusokkal élő Oppidanus, és Metallurgus Embereket, soha sem Földes Uraink, sem pedig azoknak Tisztjei, olyan szenvedhetetlenül mint mostanában nem turbaltak.

Hanem most recenter intervenialván Méltóságos Groff Torotzkai Sigmond ur ö Nagyságának egy Tisztje Tekintetes Praefectus Dési Sigmond Ur ö Kegyelme, ki is a szegény el nyomorodatt kösségnek mint valami meg eskütt ellensége, nem szünik meg ujjabb, ujjabb inventiojival mind a szegény kösséget terhelni, mind maga irt és tisztelt Principalissat, és per consequens az egész familiat külömb külömb mediomokkal Circumvenialván, az mi városunk meg rögzött usussainak perturbatiojara incitalni, Ugy annyira, hogy mint értésünkre esett, absque ulla consideratione, nemely káros dolgokban, meg edgyezvén, az Méltóságos és Nemes Familiát nagy summás Vinculum alatt Contractus alá is szoritottak.

E mellett szoval is nem általlya az említett Praefectus ur szemtől szemben azzal fenyegetődni, hogy meg mutattya azt, hogy Torotzko várossa Koldus lessz; hogy a Torotzkai Aszszonyok mind Botskorban járjanak; hogy a Férjfiak gyékényből vagy Szalmából font köntösben, (mint oda fel valahol egy Tartományban, az romlás miatt vagyon) járjanak; e mellett sit venia gyakor szava járása hogy mit tsináljon az Unitarius Lelkünknek; meg mutattya hogy a Groff jobb jobb gazda emberei közzül is Kilentz vagy Tiz nyakos embereket a Földel egyenessé téssen, mert a Groff Haller Joszágiban is ugy tött nemellyekkel, de senki a keze alá nem szolhatott, e mellett az Méltóságos Groff Urhoz instantiával recuráló szegény embereknek is admissioját akadállyozni kívánnya.

Ezek jól lehet a bölts Magistratusok előtt nevettségre méltó beszédek lehetnek, de a szolgálataknak igája alatt nyögő népnek igen keserves, és hogy miképpen, és mennyiben vihesse véghez, azt nem illik kérde-nünk senkitől mivel láttyuk és magunkban tapasztaljuk, hogy az említett Praefectus ur ezen fel tett célját az urasággal együtt annyira effectumban vette, hogy hanemha az Isteni Kegyelem és a Tekintetes Tábla a maga Méltósága szerént evincal bennünket, de külömben félo hogy mind az országnak nagy kárával, mind pediglen az ö Felsége vivum aerariumának detrimentumával, Hazánkat utolsó romlás ne

kövesse, mely ránk következhető romlásunkot ezen következő Punctuminkban így mutatunk meg rövidségnek okáért:

1. Nyilván vagyón a Tekintetes Continua Tabla előtt, mi módon az Jóságok zálogasíftásának modjában eddig practizált ususunkat turbálván a szegénységen minémü erőszakatt tett, mellyekben forgo kár vallás extendalhatott levissimo calculo két vagy három ezer forintokra.

2. Mi modon örök emlekezetben forgo szabad Szombati és Piatzi Vásárunkat (mint más Montanisticalis Helyyeken is szokott lenni) meg zavarta, az Mészárszéket Árenda alá szoritotta, a külső idegen lakosokat pedig a féle szalonna, fadgyu, és más színü Husoknak be hozásától, melyben is a szegénységnek könnyebsége forgott volna, el tiltotta, az mi városi Meszáros Atyankfiait pedig kik ifjuságoktól fogva azon Mesterséggel éltek az Hus vágastól el zárta, és szokott Mesterségektől meg fosztván, tellyességgel semmivé tenni akarja, és ezzel a szegénységnek szájából a Hussal való könnyü élest ki huzta.

3. De nem tsak a Hust, hanem a Kenyeret is a szegénységnek szájából ki vonni láttatik, midön az Malmokban most recenter az vamokat meg nevelte, az Vékát vagy Csebret meg kisebbitette, holott az itten nálunk lévő malmoknak semmi öszve köttetése nintsen az nagy vizeken lévő, és sok költséggel tartó külső Malmokkal, mivel itten ha mi építések intervenialnak is, circiter 10 vagy 12 esztendőök alatt, azok az egy Malom köven kívül, mind az mi Hatarinkból költség nélkül Jobbagyok szolgálattya által telik ki, megis az Haszon olly böv mértékben mégyen bé, hogy soholt az Országban egy kerék vagy egy kö után annyit nem reménlhetni, mint itten. Ellenben pedig minémü drága piatzung vagy vásárunk légyen az Gabonára nézve is, mindenek előtt tudván vagyón, és midön az ollyan Lovatlan helyből ki nem mozdulható Özvegyek és más nyomorult Szegények meg vásárolhatnak egy vagy két véka Gabonát, siro szemmel kellek nézniek melly nagy héjjánosságot tésznek benne a szörnyü nagy vámlásakkal, mellyeket az Méltóságos Uraink boldog emlekezetü elejik soha még kérdésben sem tettek, ne hogy a szegénységet így kívánták volna rontani.

4. Városunk körül lévő Falusi lakosokat az erdöknek szabados usussától el zárta, hogy az mi városunk az azokkal való élés és vásárlás által se szenelés végett, se tüzelés végett többé ne élhessen **, melly prohibitio is Városunkat, és Ferri culturankat a mennyiben károson tángálja, az ellen egy Protestatiót adhibealván, protestationkat protocollatni instáljuk, és kívánnjuk. Ez mellett városunk határán régtől fogván Veröink, gáttaink oltalmára, és egyéb szükséges dolgokra nevelt nagy Eger fáinknak Nagygyát, és szépít ki színelvén, minden kérés és kérelem nélkül, semmit nem tekintvén arra, hogy abban mely nagy kár forogjon az Verökre nézve, és nem is tsak egészen az Groff ur embereit illetné* hanem az más Possessor Urakat is, hatalmasul egy Malom Mester intimatumabol le vágatta. Ugy Ecclesiánknak is igen kitsin darabból allo Erdejít mellyet az mi Elejink pure pure tsak az Templom és Torony építésire excindaltak volt, és abból senkinek mostan is az Curatorink nem dispensalhatnak, hogy mostan is az említett Malom Mester requisitiojára nem complacealhattunk, azért szörnyü

fenyegetésekkel illetvén, Ecclesiánk erdején erőszakot tenni czeleztak, és ez után is következendő el foglalásával mind az Uraságtól, mind a Praefectus Urto! szüntelen fenyegettünk; hogy pedig ezen szándékában elé nem mehetett, mindjárt fordította elméjét maga Jobbágy embe-
reinek Portio alá bé mérettetett széna réttyeik körül határunkból régtől fogván nevelt nagy öreg gyepü fáiknak le vagdalására** Mellyeket is mind a Communitas, mind az Ő Nagysága emberei igen keserves szemmel szemlélték, de elleneszo!ni nem merészlettek.

5. Bányáinknak is rendes Culturajat turbalni, s meg változtatni kívánta, mivel az Méltóságos Groff ur is némely Bányáinkban, vagy valamely Jobbágy decessussán, ugy maga költsége által némely társaságban incorporalodván, az maga részit nem az eddig valo mod szerént, arra fogadott értelmes, és ahoz értő dolgosok által* hanem Jobbágy szerben hol egy hol más személyek által kívánta dolgoztatni. Holott ezt az királyi Bányákon is az Kamara különös arra rendelt tanult dolgosok által szokta colaltatni, a kik pedig az ellen contradictáltak lödözéssel fenyegették.

6. Jól lehet nem az mi Városunk tzéljá!hoz tartoznék, mivel a maga keze alatt lévő Emberekett akár mi modon emészsze mü ahoz nem szolhatunk, de mégis sajnálva, és keserves szemmel szemléljük a mü Atyánkfiainak, és Felebaratinknak azt az romlásátt: 1-mo Mi modon az olyan nyomorultt özvegy, és más tsak nem Alamisnával elő szemlélyekett, kikhez ennek előtte vagy az Groff Ur Gratiaját mutatta, vagy némelleyeknek Jobbágyi szolgálattya!tt hiveségess Tiszttyeinek Sáfárlására bizván azzal contentalodott, de azokattis mostan az említett Praefectus Ur expiscalvan, mind el viselhetetlen szolgálat alá szoritotta. 2-do Mü modon azokatt a hiveséges Tiszttyeit, és Embereit a Méltóságos Groff Urnak, kiknek is eddig gyakorlott, és Udvarhaz jelentett hiveségess szolgálattyak mind az Udvar s mind Vármegye Tiszttyeik előtt és per consequens egész városunk előtt nyilván vadnak*, azokatt mind szemben ottan ottan dehonestálja, s szidalmazza, s fenyegeti, hát maga előtt pedig a Méltóságos Groff Ur előtt, szüntelen vádolja s kedvetlenségben ejteni kívánnya** summa szerint mintt fellyebbis jelentők, mind a szegény községnek meg esküött ellensége minden dolgait inventiojit, és directiojit ugy moderallya, és arra dirigálja, hogy abbol a szegény, és el nyomorodott népre mégis több több romlás, kár Vallás, és Tereh viselés következzeék.

Melly okra nézve instalunk a Tekintetes Continua Tábla előtt egész alázatossággal, hogy minek előtte egész Communitasunk végső pusztulásra jutna, méltosztassék a Tekintetes Tábla ügyünkett consideratioban venni, és az maga Méltósága szerintt az már panaszban tett Praefectus Urat innen amovealni, és az Méltóságos Groff urnakis intimalni, hogy heljében olyan Tisztett állittani méltosztassék, kiis az Udvarnak elő mentitt nem a Jobbágyok, és Communitásnak pusztulásával, hanem igassággal, és kegyességgel, böltességgel és szelidséggel és nem irigységgel operallya.

E mellett méltosztassék a Tekintetes Tábla Méltóságos Possessor Urainknakis intimalni, hogy minekutánna mindenekben Jobbágyi szol-

gálatunkat praesteljük az Eleinkről réánk deventialt ususinkban az fennebb irtt expositioink szerintt ne turbaltassunk* hanem inkább azokban mindenekben manutenealtassunk. Már pedig bizonyosok vagyunk abban, hogy ezen instantianknak bé mutatása után melly nagy indultalattal gerjedezenek ellenünk mind az említett Praefectus Ur, mind a tisztelt Possessor Uraink, és quoquomodo igyekezi s véghez is viszi műrajtunk boszszutt állani, melly alattis hogy a Tekintetes Tábla, mind különös személyünkben, mind Communitasunkat evincalja, és meg oltalmazza alázatossággal instaljuk ** mellyekbenis ha deficialnánk, és továbbrais impediáltottnánk kéntelenítettünk vagy a Méltóságos Királyi Guberniumot requiralni, vagy ha külömben nem* lehet az ő Felsége Lábaihoz is borulni.

Melly dologról kellemes váloszszát a Tekintetes Continua Táblának várván miis vagyunk a Tekintetes Táblának alázatos szerény szolgálai Torotzko Várossa Lakossai.

JAKÓ ZSIGMOND